

POSTANOWIENIE

Dnia 7 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski

w sprawie **A. D.**

skazanego z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 197 § 1 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 31 § 2 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.
w dniu 7 września 2021 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego
od postanowienia Sądu Rejonowego w K.

z dnia 2 grudnia 2019 r., sygn. akt II Ko [...] (II K [...]),

o umieszczeniu skazanego w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym
na podstawie art. 437 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k.w. i art. 15 § 1 k.k.w.

postanowił:

**uchylić zaskarżone postanowienie i umorzyć postępowanie w
przedmiocie orzeczenia wobec A. D. środków zabezpieczających.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w K. wyrokiem z dnia 7 czerwca 2017 r., sygn. akt II K [...], uznał A. D. za winnego tego, że w dniu 12 września 2016 r. w K., używając przemocy wobec A. D. poprzez przewrócenie jej na podłogę, uderzanie rękami po głowie, twarzy i rękach, w następstwie czego doznała ona uszkodzeń ciała w postaci zaczerwienienia skóry na lewym i prawym przedramieniu, otarcia i zadrapania naskórka lewego przedramienia i zadrapania skóry nadgarstka lewego, które spowodowały rozstrój zdrowia i naruszenie funkcji organów jej ciała na okres nie dłuższy niż siedem dni, usiłował doprowadzić ją do obcowania płciowego, lecz zamierzonego celu nie osiągnął z uwagi na podjętą przez pokrzywdzoną

obronę oraz interwencję osób trzecich, przy czym czynu tego dopuścił się mając ograniczoną w stopniu znacznym zdolność do rozpoznania jego znaczenia i pokierowania swoim postępowaniem, tj. przestępstwa z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 197 § 1 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 31 § 2 k.k., za które wymierzył mu karę 3 lat pozbawienia wolności.

Po rozpoznaniu apelacji obrońcy oskarżonego, Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 3 listopada 2017 r., sygn. akt IX Ka [...], zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Następnie Sąd Rejonowy w K., po rozpoznaniu wniosku Dyrektora Zakładu Karnego Nr 1 we W. z dnia 27 maja 2019 r. o zastosowanie na podstawie art. 199b § 1 k.k.w. wobec A. D. środków zabezpieczających w postaci elektronicznej kontroli miejsca pobytu oraz w postaci psychoterapii, psychoedukacji, socjoterapii oraz farmakoterapii, w celu poprawy jego funkcjonowania w społeczeństwie, zapobieżenia pogłębianiu się jego zaburzeń oraz ponownemu popełnieniu przestępstwa, postanowieniem z dnia 2 grudnia 2019 r., sygn. akt II Ko [...] (II K [...]), na podstawie art. 93a § 1 pkt 4 k.k., art. 93b § 1 k.k., art. 93c pkt 2 k.k. w zw. z art. 93d § 1 i 5 k.k. i w zw. z art. 93g § 2 k.k. orzekł wobec skazanego A. D. środek zabezpieczający w postaci umieszczenia go w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym. W uzasadnieniu wskazał, że „wniosek Dyrektora Zakładu Karnego Nr [...] w W. co do zasady zasługuje na uwzględnienie”, jednak orzeczenie środków zabezpieczających, o których mowa we wniosku nie byłoby wystarczające, bowiem w świetle opinii wydanych przez biegłych: psychiatrę, seksuologa i psychologa „nie budzi wątpliwości Sądu, iż A. D. wymaga leczenia w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym, albowiem w aktualnym stanie zdrowia psychicznego skazany nadal stwarza ryzyko ponownego popełnienia czynu kryminogennego o znacznej szkodliwości społecznej”.

Kasację od tego postanowienia, które uprawomocniło się bez postępowania odwoławczego, wniósł Prokurator Generalny. Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. zaskarżył postanowienie w całości na korzyść skazanego A. D., zarzucając:

„rażące i mające istotny wpływ na treść postanowienia naruszenie art. 93d § 4 k.k. i art. 15 § 1 k.k.w., polegające na orzeczeniu wobec skazanego A. D., po zakończeniu odbywania przez niego kary 3 lat pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z dnia 7 czerwca 2017 r., sygn. akt II K [...], środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym, tj. środka określonego w art. 93a pkt 4 k.k., w sytuacji gdy przepis art. 93d § 4 k.k. przewiduje jedynie możliwość orzeczenia wobec sprawcy, w stosunku do którego wykonywana jest kara pozbawienia wolności, do czasu wykonania tej

kary, jednak nie wcześniej niż na 6 miesięcy przed przewidywanym warunkowym zwolnieniem lub odbyciem kary, środków zabezpieczających, o których mowa w art. 93a § 1-3 k.k., tj. środków zabezpieczających w postaci elektronicznej kontroli miejsca pobytu, terapii, terapii uzależnień, przy czym wykonanie wobec skazanego w całości kary pozbawienia wolności stanowiło ujemną przesłankę procesową w rozumieniu art. 15 § 1 k.k.w., uniemożliwiającą kontynuowanie postępowania wykonawczego, w tym w przedmiocie orzeczenia środków zabezpieczających”.

Podnosząc powyższe, Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i umorzenie postępowania w przedmiocie orzeczenia o środkach zabezpieczających. Jednocześnie, powołując się na art. 532 § 1 k.p.k., wniósł o wstrzymanie wykonania zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna, co przemawiało za rozpoznaniem jej w trybie art. 535 § 5 k.p.k. i uwzględnieniem całości na posiedzeniu bez udziału stron. Jak to wskazano w części motywacyjnej skargi, chociaż każdy ze środków zabezpieczających określonych w art. 93a § 1 pkt 1-4 i § 2 k.k., przy uwzględnieniu zasad: konieczności, proporcjonalności i subsydiarności, wynikających z treści art. 93b k.k., może zostać orzeczony wobec sprawcy określonego w art. 93c pkt 1-5 k.k., to możliwość stosowania środków zabezpieczających po raz pierwszy dopiero w toku postępowania wykonawczego jest ograniczona.

Zgodnie z art. 93d § 4 k.k., taki środek może być orzeczony wobec sprawcy, w stosunku do którego wykonywana jest kara pozbawienia wolności wymierzona za: przestępstwo popełnione w stanie ograniczonej poczytalności określonej w art. 31 § 2 k.k. (art. 93c pkt 2 k.k.), za przestępstwo określone w art. 148 k.k., art. 156 k.k., art. 197 k.k., art. 198 k.k., art. 199 § 2 k.k. lub art. 200 § 1 k.k., popełnione w związku z zaburzeniem preferencji seksualnych (art. 93c pkt 3 k.k.), w razie skazania na karę pozbawienia wolności bez warunkowego jej zawieszenia za umyślne przestępstwo określone w rozdziale XIX, XXIII, XXV lub XXVI k.k., popełnione w związku z zaburzeniem osobowości o takim charakterze lub nasileniu, że zachodzi co najmniej wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia (art. 93c pkt 4 k.k.) oraz w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z uzależnieniem od alkoholu, środka odurzającego lub innego podobnie działającego środka (art. 93c pkt 5 k.k.). Jednocześnie, tytułem środka zabezpieczającego można orzec środki określone w art. 93a § 1 pkt 1-3 k.k., tj. w postaci elektronicznej kontroli miejsca pobytu, terapii i terapii uzależnień. Tym samym,

w toku postępowania wykonawczego, po raz pierwszy, nie jest możliwe orzeczenie środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym. W powołanym w kasacji postanowieniu (w skardze orzeczenie to nazwano wyrokiem) z dnia 14 maja 2021 r., III KK 104/21, Sąd Najwyższy wskazał, że „sąd orzeka pobyt w zakładzie psychiatrycznym i to tylko wtedy, gdy ustawa tak stanowi (art. 93b § 5 k.k.), zaś Kodeks karny w art. 93g ściśle określa przypadki, w których sąd może orzec środek zabezpieczający w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym. Z treści tego ostatniego przepisu wynika, że sąd orzeka ten środek zabezpieczający jedynie skazując (co przecież może nastąpić tylko w wyroku) sprawcę przestępstw popełnionych w warunkach określonych w art. 93g § 2 i § 3 k.k. lub umarzając postępowanie (...) wobec sprawcy z powodu niepoczytalności. Zważywszy nadto na treść art. 93d k.k. (w powiązaniu z art. 199a § 1 k.k.w. stanowiącym, że w postępowaniu wykonawczym Sąd, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji jest właściwy do orzekania w przedmiocie środków zabezpieczających, ale na zasadach określonych w przepisach Kodeksu karnego regulujących ich stosowanie) należy stwierdzić, że orzeczenie środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym następuje wyłącznie przy wyrokowaniu, natomiast o pozostałych środkach zabezpieczających, tj. wymienionych w art. 93a § 1 pkt 1-3 k.k. sąd może orzec również na etapie postępowania wykonawczego”.

Trzeba też mieć na uwadze, że zgodnie z art. 93d § 4 k.k., orzeczenie środka zabezpieczającego w toku postępowania wykonawczego może nastąpić tylko do czasu wykonania wobec sprawcy kary pozbawienia wolności, jednak nie wcześniej niż na 6 miesięcy przed przewidywanym warunkowym zwolnieniem lub odbyciem kary pozbawienia wolności. Wykonanie w całości orzeczonej wobec skazanego kary pozbawienia wolności powoduje zatem niedopuszczalność kontynuowania postępowania wykonawczego w tym zakresie, a co za tym idzie – niedopuszczalność kontynuowania postępowania związanego z orzeczeniem środków zabezpieczających (zob. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 12 czerwca 2019 r., sygn. akt II AKzw 713/19).

W takim razie nie ulega wątpliwości, że procedując w przedmiocie złożonego przez dyrektora zakładu karnego wniosku o orzeczenie środków zabezpieczających wobec A. D., Sąd Rejonowy w K. był zobligowany do ustalenia potrzeby i rodzaju możliwych do zastosowania wobec tego skazanego środków zabezpieczających, jednakże wyłącznie o charakterze nieizolacyjnym. Nadto rozstrzygnięcie w tym zakresie powinien wydać do czasu zakończenia odbywania przez skazanego A. D. kary pozbawienia wolności, tj. do dnia 15 listopada 2019 r. (data wskazana we wniosku Dyrektora Zakładu Karnego Nr [...] w

W.). Orzekając w dniu 2 grudnia 2019 r., a więc już po zakończeniu odbywania przez skazanego kary, o zastosowaniu wobec niego środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym, Sąd Rejonowy w K. w sposób rażąco naruszył art. 93d § 4 k.k. w zw. z art. 15 § 1 k.k.w., co miało istotny wpływ na treść orzeczenia.

Niezależnie od tego celowe będzie wspomnieć, że w kasacji zasadnie zwrócono uwagę, iż – co wynika z opinii biegłego seksuologa – u A. D. nie rozpoznano zaburzeń preferencji seksualnych, a przypisane mu przestępstwo z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 197 § 1 k.k. popełnił on z pobudek pozaseksualnych (czyn miał charakter represyjny, wynikał z chęci poniżenia ofiary i potrzeby jej ukarania, a nie był następstwem zaburzonych preferencji seksualnych). W ocenie biegłego skazany wymaga natomiast socjoterapii i terapii seksuologicznej, które mogą być realizowane w warunkach ambulatoryjnych, natomiast nie wymaga farmakoterapii w zakresie seksuologii (k. 547-556 akt sprawy). Nie wykluczało to orzeczenia wobec A. D. izolacyjnego środka zabezpieczającego (pobytu w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym), bowiem mogło to nastąpić na podstawie art. 93g § 2 k.k. przewidującego obligatoryjne zastosowanie tego środka, o ile zostałyby ustalone, że istnieje wysokie prawdopodobieństwo, iż popełni on czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości w związku ze stwierdzonym u niego upośledzeniem umysłowym. Jednakże rozstrzygnięcie w tym przedmiocie mogło nastąpić po raz pierwszy wyłącznie w postępowaniu rozpoznawczym, a nie wykonawczym.

Mając powyższe na uwadze, zgodnie z wnioskiem kasacji Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie i umorzył postępowanie w przedmiocie orzeczenia wobec A. D. środków zabezpieczających, uznając dalsze prowadzenie tego postępowania za bezcelowe.

Z dołączonych do kasacji dokumentów wynika, że skutkiem tego orzeczenia będzie, iż skazany A. D. opuści Oddział Psychiatrii Sądowej o Wzmocnionym Zabezpieczeniu w M. w P. i jako osoba całkowicie ubezwłasnowolniona, w związku z działaniami podjętymi przez opiekuna prawnego, zostanie umieszczony w specjalistycznym domu opieki społecznej.

Rozpoznanie kasacji w krótkim czasie po jej wpłynięciu do Sądu Najwyższego czyniło zbędnym wydawanie orzeczenia w przedmiocie wstrzymania wykonania zaskarżonego postanowienia.

